

BULÁNYI GYÖRGY

MESÉLJEN MÉG EGYET! (KARÁCSONY 1996)

Fogantaték Szent Lélektől, születék Szűz Máriától, kínzaték Poncius Pilátus alatt, megfeszíteték, meghala és eltemették, harmadnapon feltámadott. - Rövid summája ez egy életnek.

És mihelyt a koldús megáll a beszédben:

"Meséljen még egyet" - rimánkodik szépen.

"Nem mese az gyermek," - így feddi az apja.

Rátekint a vándor és tovább folytatja;

- olvasom Arany János Családi kör c. versében. Nincs a fenti rövid summának olyan eleme, amelyet mesének ne mondtak volna már tegnap, vagy még régebben, akármikor. S mint öreg vándornak nekem is el kell mondanom a magam meséjét 1996 karácsonyán, ha már a korábbiakon is elmondtam. Addig élek, amíg ez a születésnap megér nekem egy mesét - évről-évre új mesét. Az egész emberiség közügyének is tekintem, hogy ihletett és új születésnap-i köszöntők szülessenek minden évben. Ihletettek, Isten Szent Lelkéből születettek. Lehetőleg ilyen szülessék az én szívemből-ajkamról is, és mindannyiunkéról is, akik hírét hallottuk a karácsonyi születésnek. Miért kell ilyeneknek születniök? Csak azért, mert

Karácsonyi rege, ha valóra válna,

Igazi boldogság szállna a világra.

Így írta vagy száz esztendeje egy húsz éves fiatalember, akit Ady Endrének hívtak (Karácsony - 1899).

Hogyan is lehetett kitalálni ilyen szép mesét?! S ha szépnek mondom a summáját, minek mondjam a teljes történetet: a napkeleti bölcseket, Heródes parancsát, a Betlehembe érkezést, az istállóban születést: azt hogy Mária "pólyába takarta s jászolba fektette", az angyalok mennyei koncertjét a betlehemi éjszakában, a pásztorok hódolatát? A történet nemcsak szép, hanem - kétezer esztendő bizonyítja - feledhetetlen is. Feledhetetlen, pedig nincs egyetlen eleme sem, amiről tudós elmék megfellebbezhetetlenül ki ne akarták volna már mutatni, hogy semmi sem igaz belőle, mert mese az egész. Mítosz csupán. Nem a pogányok s egyéb vallások mítosza, hanem a mi vallásunké, a kereszténységé. A mítosz - titokzatos elemekkel teli kitalált történet; olyan történet, amely nem történt meg. Költészet. Adott esetben - vallásos költészet, amelyet nemzedék ad át nemzedéknek meg nem kérdőjelezendő hittartalomként. Elhívésre.

Vállalom, hogy tudatlan vagyok. Hogy meg sem értem igazán a fenti történetek mítosz-voltát kétségtelenül bizonyító gondolatokat. Azt is vállalom, hogy felnőtthöz nem illően ragaszkodom a meséhez. Készséggel megyek elibe minden volt és jövőben lehetséges mítosztalanításnak: nem is élt, s így meg se születhetett, keresztre se feszíthették, fel sem támadhatott. Inkább így teszek, mert csak nem tölthetek egy életet azzal, hogy elolvasok minden Róla szóló mítosztalanító írást, és addig műveljem magam, amíg el nem hiszem vagy meg nem cáfolom azokat. Annál kevésbé teszem ezt, mert kevés is hozzá az életem; olyan bőséges a termés: el nem fogyó a mitológiátlanító személyek s a mitológiátlanító gondolatok sora is.

Miért e nagy-nagy buzgalom? Kérdezem azoktól is, akik biztosak a maguk dolgában; s azoktól a magamfajtáktól is, akik nem is tudják, miként is vannak ezzel az egész karácsonyi történettel. Kérdezem főleg magamtól, aki egyébként semmi értelmét nem látom annak, hogy

a Jézuskának levelet író-diktáló gyermeknek megmagyarázzam: nem is az angyalok, hanem a szüleid hozzák a karácsonyfát! Kérdezem magamtól, aki nagyilelkűen közéállok a vitázó feleknek, s állítom, hogy az érveknek és ellenérveknek semmi értelmük. Mint nagyon sok kérdésben, ebben sem. Ebben azért nincs értelmük, mert e mesében nem az az érdekes, hogy megtörtént-e vagy sem. Hiába történt meg, ha nem következik - nálam, nálad, nála - belőle semmi. És semmi baj, ha nem is történt volna meg, de a mese nyomán mégis "igazi boldogság szállna a világra".

Mit tehetek én 1996 karácsonyára készülődőn azért, hogy igazi boldogság szálljon a világra? Egy embert boldoggá kell tennem a hatmilliárd közül. Ki az? Saját magam. Hogyan tehetem magamat azzá? Úgy, ahogyan akármelyikünk. Helyre kell állítanom a létazonosságot. Miféle létazonosságot? Azt a félt, hogy Isten és én - ez a kettő nemcsak kettő. A teremtés okán Teremtő és teremtmény ugyan kettő is, de ugyanezen teremtés okán a Teremtő és teremtmény egy is lehet, ha ezt a második is, a teremtmény is úgy akarja. Az első, az Isten, feltétlenül akarja, hiszen csak ezért teremtett Istent-érteni-és-szeretni-képes létezőt, aminő az ember. De akarata csak szándék, melyből úgy lesz valóság, ha én is akarom, amit ő akar. Istennel csak akkor lehetek eggyé, ha nincs fontosabb dolog az életemben, mint az eggyéválás Vele.

Ahhoz, hogy magamat boldoggá tudjam tenni, előbb be kell vallanom - legalább magamnak -, hogy nem érek rá Istennel eggyé válni. Nem érek rá, mert rengeteg egyéb dolgom van, amit senki sem végez el helyettem. Ez az a szárnyvonal, ahonnan nincs tovább. Ha ki akarok jutni ebből a semerre sem vivő zsákutcából, meg kell magyaráznom magamnak, hogy nincsnek pótolhatatlan emberek. Olyannyira nincsenek, hogy még én sem vagyok az. Pótolható vagyok. Különösen is az vagyok megosztottságom, egységhiányom, boldogtalanságom következtében; tehát éppen úgy vagyok pótolható, ahogyan vagyok. Rendjén van ez így, mert természetellenes állapot, ha nem vagyok egy az Istennel. E természetellenes létállapotomban amerre csak lépek, mindenütt bajt csinállok; legjobb szándékom ellenére is olyan vagyok, mint elefánt a porcelánboltban. Olyan súlyos ez az állapotom, hogy ráadásul ténylegesen még nem is értem, hogy mért nem szeretnek...

Ha túl az értetlenkedésen, hajlandó volnék ezen el is gondolkodni, lehetőségem volna rájönni arra, hogy mennyire kevésbé igénylik buzgalmamat azok, akik érdekében akarnék én annyit tevékenykedni, hogy nem érek rá Istennel eggyé lenni. Kemény pofonokra van szükségem ahhoz, hogy leszoktassam magam a pótcselekvésekről. De hiába kapom meg ezeket a pofonokat, ha nem használom fel a magam javára, eggyéválásomra, boldogságomra. Hiába, ha csak annyira megyek velük, hogy megpróbálom módosítani pótcselekvéseimet. Mi fán is teremnek ezek? Minden cselekvésem pótcselekvés, amit az Istennel eggyéválás helyett teszek. Rá kellene jönnöm, hogy megosztottan nem vagyok használható. Hogy megosztottan a legjobb szándékaim is legfeljebb irritációkat váltanak ki környezetemből. Nem vagyok számukra megnyugtató. Miért van ez? Mert ember vagyok, és mégsem vagyok ember. Eggyéválnak kellene lennem, s nem azzal vagyok elfoglalva, hogy az legyek, amivé lennem kell. Ezt a környezetem számára nagyon nehezen elviselhető szituációt még nehezebbé tehetem, ha még tanítóvá is fel akarom tolni magamat. Nem angol nyelvet vagy számítástechnikát oktató tanítónak, hanem az élet mestereként istenektetszésben és boldogságot megtalálásban kívánnék szaktekintély lenni. Érthető, ha ezáltal még inkább boldogtalanná teszek másokat, s számomra keserves reakciójuktól még inkább boldogtalanná leszek. Teljes a megzavarodottság, melyből Üvölt a pótcselekvés! Mi üvölt belőle? Csak az, hogy adni akarom azt, amim nincs. Meggyötör engem, s meggyötöri környezetem.

Sok-sok kudarc után támad csak az igazi lehetőség a hazatérésre. Amíg ketten vagyunk, nem vagyok otthon. Nem gondolom ezt az eggyé lenni akarást panteizmusnak. A hazatérő tékozló fiú nem gondolta, hogy az apja - ő maga, a tékozló, a fiú volna. Csak azt gondolta, hogy haza kell mennie, s a kettőnek össze kell ölekeznie. Azért kell, hogy a kettő ne csak

kettő, hanem egy is legyen. Jézus valamikor becsukta názáreti kisipari üzemét, házát bezárva a kulcsot az eresz alá dugta, hogy a Jordán vizének és a Keresztelőnek érintésével elmenjen a pusztába. Ki kiáltott utána: "Ne menj, szükségünk van itthon Rád, magadra is meg a munkádra is!"? Nincs róla feljegyzés. Meghatározatlan időre távozott. Annyi időre, amennyi kell ahhoz, hogy ki tudja ejteni azt a szót, melynek kiejtésére a názáreti ács odahaza képtelen volt: Térjetez ti is haza! Higgyétek el, hogy van megoldás! Lehetséges, hogy szeressétek egymást. Lehetséges, de előbb haza kell térnetek.

Hogyan lehetséges a hazatérés? Mi kell ahhoz, hogy felkeljek, miként a tékozló, s a kulcsot az eresz alá dugjam, ahogyan Jézus tette? Mi kell ahhoz, hogy ki tudjak menni a pusztába, mint a Keresztelő, hogy kimenjek, mint Jézus, és mint Pál is a maga Arábiájába? Az Isten szünet nélkül hazavárja mindegyikünket, aki nincs otthon, aki pótcselekszik ölelés helyett. Nem a szélvész zúgásával várja és hívja, csak a lágy és csendes esti szellő halk fuvallatával. Nem biztos, hogy meghallom. Ha meghallom is, nem biztos, hogy megindulok. Azt hiszem, hogy kellene a pofonok. Kell az, amit a jogászok ellehetetlenülésnek mondanak. Olyan szükségem van rá, mint a falat kenyérre. Talán sorozatban is kellene a pofonok, mert amíg csak úgy hébe-hóba észlelek egyet-egyét, ezer egyébre magyarázom, mint arra, hogy Isten Lelke üzen nekem valamit általuk. Sorozatban és kivédhetetlenül kellene. Egész odáig menően, hogy véget ér minden tudományom, és már nem tudok többé segíteni magamon. Az elgondolkodtatásra igazán alkalmas pofonok rendre belülről érkeznek, egészen belülről. Embertársaimat még csak valahogy elviselem. Azokra még panaszkodhatom is. Azokkal szemben még igazolhatom is magam, hogy ők a hibásak, és ok nélkül bántanak engem vagy akiket szeretek. Ellenükben még mások is megvédhetnek. De mit számít, hogy nem értenek meg; mit számít, hogy akárhogy és akármennyit bántanak, ha egyszer én otthon és ölelésben vagyok.

Ha viszont idegenben vagyok... ha nem vagyok magam magamnál... ha az élet minden ütése és bántása otthontalanul, mert otthonon kívül ér; ha rá kell jönnöm, hogy nem a környezetemmel, nem embertársaimmal van nekem bajom, hanem annál sokkal mélyebben: önmagamban önmagammal...! Ha erre rájövök, akkor megszülethetik bennem az elhatározás, hogy felkelek, hogy a kulcsot az ereszet alá dugom, hogy elmegyek Zakariás és Erzsébet házából is, hogy Damaszkusban sem maradok, mert csak Arábiában találhatok rá Arra, aki nélkül megosztott és kifosztott és talán minden mértéken felül is boldogtalan vagyok.

Segíthetnek nekem ebben? Óh, igen. Kik? Mindazok, akik otthon vannak. Hogyan? Mit kell mondaniok? Nem feltétlenül kell szólniok. A segítséghez elég az is, hogy vannak. Az Ars-i plébános oly szerény intelligencia-hányadossal bírt, hogy alig tudta elvégezni a teológiát, méghozzá egy vidéki szemináriumban. Mégis hosszú sorok álltak a gyóntatószéke előtt. Nem Bokor-módra beszélgettek el vele: fotőjben és óra- vagy órák-hosszat. Térdelve s néhány percet csak. S e néhány percért érdemes volt a hosszú sorokban állóknak órák hosszát utazni oda és vissza, s hosszan álldogálva várakozni, amíg rájuk kerül a sor. Megérte nekik. Csak az a magyarázatom erre, hogy ez a plébános az Istent ölelés állapotában élt. Otthon volt, s "erő áradt ki belőle" - ahogyan megírták ezt Arról, akit a plébános a maga eszményképének tekintett. Ez az az erő, amely gyógyít. Vértanúság asszonyt, s ölelés híján boldogtalankodó, megosztott, Istennel még eggyé nem lett embereket.

Aki boldoggá tudja tenni önmagát, annak utána mennek. Nem a Mester megy a tanítvány után. A tanítvány keresi a Mestert. "Rabbi, hol laksz?" - kérdezi András és János. Ők mennek utána, ők követik azt, akiről elhiszik a Keresztelőnek, hogy... Mit hisznek el? Azt, hogy az Istennek báránya, s hogy majd kízzatik Poncius Pilátus alatt? Semmit sem tudnak erről. Csak utána mennek, mellette maradnak, s halálukig, vértanú-halálig is, hűségesek maradnak egy személyhez, akiben nem csalódtak. Mért nem csalódtak? Csak egy magyarázatom van rá. Tele volt ez a pusztából előkerült személy. Istennel volt tele. Egy volt Vele. "Én és az Atya egy vagyunk" - mondta.

Van-e Istennek népe 1996 karácsonyán? Szerke a világban? Vagy Magyarországon? Ha van, biztosan lehet tudni róla. Erő megy ki belőle, s mennek utána. Miért mennek utána, akik utána mennek? Csak azért, mert megbízhatónak érzik. Kit érzünk megbízhatónak? Azt, akinél a szó és a tett - egy, és nem kettő. Aki meg tudja tenni és meg is teszi, amit mond. Lehetséges ez embernél? Lehetséges, mert ezt megadja Isten annak, aki vágyódik Őreá; annak, akinek mindennél fontosabbá válik az ölelés, a létazonosság, s hogy egy lehessen Istenével. Megbízhatóság nélkül Isten báránya sem lehetek. Miért? Mert enélkül nem jönnek utánam, s minek lőnének ágyúval, akiknek ágyújuk is van, ugrádozó, kotnyeleskedő verebekre!?! A megbízható emberek nyomán támad csak olyan sereglés, melyet a hatalmasok veszélyesnek tapasztalván indítást éreznek istenbárányát gyártó üzemük újraműködtetéséhez.

A megbízhatóságnak, a létazonosságnak van talán egy még magasabb foka, bár erről nem merem állítani, hogy maradéktalanul lehetséges. Amikor nemcsak a szó és a tett, hanem a gondolat és a tett is azonosak. Ez lenne a még magasabb szintje az egyévtől. Amikor már: még gondolatban sem vétkezem. Gondolatban sem, mert már semmit sem számít, hogy megtudnak-e vagy sem valamit rólam azok, akik becsülnek, esetleg fel is néznek rám. Amikor már nem miattuk tartok rendet odabent. A létazonosság nem tűr rendetlenséget. Istent ölelni csak egészen lehet?

A mese, amely vagy mítosz, vagy igaz történet, annak a Jézusnak a betlehemi éjszakában és istállóban születéséről szól, akinek a meséje nyomán kétezer esztendő óta valakik újra és újra megindulnak be a pusztába és ki a pusztából. Valakik, akik inkább istálló, mint palota közelben születnek, s inkább az akasztottak, mint az akasztók módjára halnak meg. Valakik, akiknek ajkáról nem hervad le a szó. Valakik, akik azt mondják, hogy van alternatíva, s meg is találják az alternatíva megvalósításának útját. Valakik, akik nem tehetetlenkednek. Valakik, akik kultúrkörünk területén belül nem Buddhára vagy Lao-Ce-ra, a Védákra vagy a Koránra hivatkoznak, hanem Jézusra, akit a Szűz Anya takart pólyába és fektetett jászolba. Valakik, akik nem érne rá eldönteni, hogy meséjük mítosz-e, avagy igaz történet, mert rátaláltak Istenre, s ez a rátalálás számukra nem mese. Nem, mert tapasztalás. Kétezer esztendővel ezelőtt volt dolgokat nem tudnak, s így nem is akarnak megtapasztalni. Nem érne rá. Nem, mert nem gondolják, hogy annak erejében lehet hazatérni, hogy a Jézus-rege - igaz történet. Nem érne rá, mert nem gondolják, hogy annak erejében lehet hazatérni, hogy a Jézus-rege - mítosz.

A hazatéréssel vannak elfoglalva. A boldog ölelés vágya vagy valósága tölti ki életüket. Van jóhírük. Ki tudják mondani ezt a szót - jó hír - hitető erővel. Azt, hogy létezik az, amire rá lehet tenni az életet. Lehetséges a szeretet civilizációja. Lehetséges, mert vannak boldog emberek, akik boldogok, mert egyek az Atyával.

A felvilágosodás felvett egy elejtett zászlót. Rendnek: szabadságnak, egyenlőségnek, testvériségnek kell lennie a világban. Mi valósult meg belőle? A fiatal Ady "igazi boldogságához" aligha vagyunk közelebb mint Danton, Petőfi, Ady vagy József Attila korában! Csalódva fordul el ezért napjainkban a felvett zászlótól a posztmodern. Melyikünk látja, hogy fordul-e valamiféle és hova? Vagy a posztmodern gondolkodás összesen csak annyit tud, hogy el kell fordulnia, de azt már nem tudja, hogy hova s merre nézzen..., s még kevésbé tudja, hogy merre menjen? Ki veszi fel a betlehemi Gyermek zászlaját?

Tegnap harangoztak, holnap harangoznak, holnapután az angyalok boldogságot hoznak... Boldogok voltak a pásztorok, mert hittek az angyalok szavának. Boldog lehetek én is, ha hiszek a szónak, amelyet meghallhatok. Azért lehetek boldog, mert éppen arra lettem teremtve, hogy meghalljam azt a szót. Boldog lehet a nagyvilág is, ha akad, aki a világ világosságaként hajlandó beragyogni egy ma is, kétezer esztendő után is ennek a szónak a hiányától sötét világot.